

PRZYKRO (83) *av*

przykro (78), **przykrze** [*nie występuje w funkcji orzecznika*] (5); przykrze *BielŻyw*; przykro : przykrze *Mącz* (9:1), *Calag* (1:1), *Calep* (2:2). [*LibLeg* 7/69, *RejPs* 189v, *RejKup* e6, q6, *HistAl* I7v, *RejWiz* 166v, *BibRadz Gen* 21/12, *Mącz* 69d, 250a, 438c, *RejAp* BB7, *GórnDworz* M6v, Hh4, Ii5v, *HistRzym* 52v, *RejZwierc* 81, *BudBib* c, *ModrzBaz* 126v, *Oczko* 1v, 20, *Calep* 1044b *może N i A sg n od PRZYKRY*].

o oraz e jasne.

[*comp* przykrz(e)j.]

Sł stp notuje, Cn: przykro, Linde XVI (trzy z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

I. Odnosi się do subiektywnie odczuwanych wrażeń negatywnych (73) :

A. O odczuwaniu (37) :

a. O odczuciach fizjologicznych (4) :

α. O smaku: cierpko, gorzko, paląco [w funkcji orzecznika] (1) :

*Szereg: »gorzko, przykro« (1): (did) Kupiecz fyę diwie Trańkowi oth Kołmuła. (-) Dziwný to Trańk černé ziele Ktemu piełunu tak wielié Gorzko/ przjkro/ to tak będzie A śnacž fercze zemdlj wśedzie *RejKup* q6.*

β. O wstręcie, obrzydzeniu fizycznym; w funkcji orzecznika [w tym: bezpodmiotowo (2), z podmiotem w postaci zdania podmiotowego (1); z elipsą łącznika (1)] (3) : *Taedet – Przikro iefł, mierzy. Calep 1044b.*

*przykro komu (2): Włzyłthki mi fie rzecży podobály/ iedno gdyż mi w oney głowie trupiey karmie nołzono/ to mi bárzo przykro było/ tak žem nie mogł ieść *HistRzym* 52v; *Calep* 7a.*

b. O odczuwaniu psychicznym: z niezadowoleniem, rozgoryczeniem, żalem, smutno; acerbe, aegre, atrociter, graviter, indignanter, indigne, ingrate, iniqua mente, inique, iniquo animo, moleste, permoleste, submoleste Cn (26) : *Tę odpowiedź pańską przykro posłowie przyjmowali, iż to o nich rozumienie mieli, jakoby oni prze opatrzenie to swe raczej mieli dać się nawieść ku zdaniu a woli ich, aniž pro bono Reipublicae. *Diar* 32.*

*W funkcji orzecznika [w tym: bezpodmiotowo (4), z podmiotem w postaci: zaimka (10), inf (7), zdania podmiotowego (3), part praes act (1); z elipsą łącznika (15)] (25): Y pothym gdy przyiedzye ná dwor człowiek tákowy/ równą rzeczą/ málucżkim poštěpkim/ ono mnimánie dobre o sobie [...] zádzierży/ y dáley ie poprze. A tho ktemu iefzcze w zyłku będzie miał/ iż go nie będą pytać/ kthoś w.m: iáko w.m. mam zwác: czo więc bywa bárzo przykro. *GórnDworz* M6v; A tym czáfem one przychodnie námáwiác/ áby za dobre przyięli/ iefliby fię co przykro widziáło [*quicquid molesti eis videatur*]: przekłádáiąc im to/ że oná ich kráiná tákiey obrony potrzebuie *ModrzBaz* 126v; E iák przykro łłyfżac ten dziś fzyię złomił/ Ten vmárł/ s śćienką fię gáłężią włomił. *WisznTr* 33.*

*~ przykro komu (18): Atho navyanczey nam yesth przikro ysz on thy poddane kthorzi fżą wnałzem Crolełthwie prziczyska y przipanža zeby nową a nyefzwyczayną vyarą trzymaly anyevedlug stharadawna a kołczyola szwianthego Rzimłkiego *LibLeg* 7/69; *RejKup* e6; Ale kiedy z dáleká [*patrzę*]/ wždy fie nie ták boię/ Acž ledwe y ná nogách/ co mi przykro łtoię. *RejWiz* 166v; Si vobis non est molestum, Iefli wam nie yełt przikro/ ciężko. *Mącz* 229b; *Taedet eum vitae, Mierži go fwiát/ łtesknił**

fię nád żywotem/ Przikro mu że żywie. *Mącz* 438c; *Pertaesus*, [...] *Steskniony*. Którego co mierzi/ przikro mu. *Mącz* 438d, 69d, 250a, 487b; *RejAp* BB7; kiedi fię kto s czym łamie/ á iákoby gwałtem to czyni/ przykro ná to káždemu pátrzyć *GórnDworz* E7, Hh4; *RejZwierc* 81; Włańne imioná mężow/ białyh głow/ miałt/ y innych rzeczy/ radbym był ták kładł iáko fię w księgach Hywreyfkich czytáią/ to iest miáłto Noego Noáchá/ [...] miáłto Ieruzalem Ierufzalaim/ rć: Lecż rozumiałem temu żeby to proftakom przykro/ nie iedno dziwno/ było. *BudBib* c; *SkarŻyw* 134; *SkarKaz* 82a; [*TerentMatKęť* I]. *Cf przykro komu od kogo; komu o kogo*.

przykro komu od kogo (1): Abowiem iam był łobie nic inńsego nie vpodobał iedno pokoy/ á fńadz go y łtemi nábywam ktorzy fię wniem máło kocháią/ y owłsem iem to przykro bárzo odemnie gdy ie łtego vpominam áby go náwłsem náłładowáli. *RejPs* 189v.

przykro komu o kogo (1): Tedy fię to bárzo nie podobáło Abráhámowi dla łyná iego [że *Sara* kazała mu wypędzić *Hagar* i *Izmaela*]. Ale rzekł Bog do Abráhámá. Niechci fię to przykro nie widzi [*Ne sit malum in oculis tuis*] o dziećię y o słuźebnicę twoię *BibRadz* *Gen* 21/12.

W przeciwstawieniach: »lubo, miło ... przykro« (2): ktore [*dzieci*] hnet vrodziwzy fię/ y záchcieć tego czo im lubo/ y gniewác fię gdy im co przykro vmieią *GórnDworz* Hh4; bo dla tego/ co miło/ czyni człowiek/ to czo nieprzyłtoi: á dla tego záfię co przykro/ zániechywa tego czynić/ co był powinien *GórnDworz* Ii5v.

W połączeniu szeregowym (1): A ták nic fię nie lę kay/ nic fię nie trwoż/ będziefzli częłto czytał ty kfiałzki/ nicci nie będzie ciężko nic przykro á nic trudno dla imieniá Páńłkiego łwiętego *RejAp* BB7.

Połączenia: »áże przykro« (1): Włzyłtko łtobą vćichłó/ niełtyłzeć łpiewánia/ Twego wdzięczny łłowicżku/ áże do łwitánia. Iuż nie łlychác wáznego z káždym rozmawíania: Ani w łtátuće Bożym pilnego czytánia. Áże y pátrzyć przykro/ co włzytko zámilkłó *WisznTr* 14.

»i (...) przykro« [*szyk zmienny*] (3): Abraha^m łpłodził Izaaka iáko Czechowie włáńnie mowią. Bo co niektórzy z greckie^{so} i lacińskie^{so} ięzyka o polłkiem łdząc iákoby o niewiełcie porodził abo vrodził wykładaią/ włzak przykro i łłuchać. *MurzNT* I *margin*; Ale (niełtety y włpomnieć przykro) do domu przyiáchawłzy/ włzytko wniwecz obroćili *SkarJedn* 337; *WisznTr* 14.

Szereg: »ciężko, (a, [i]) przykro« [*szyk 1:1*] (2): *Crux etiam dicitur quicquid nos cruciat, Cokolwiek nas męczy/ álbo nam ciężko á przikro yełt. Mącz* 69d, 229b; [*Scio tibi esse hoc grauius multo ac durius. Wiem że to tobye iest daleko ciężey y przykrzey. TerentMatKęť* I]. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*] ~

c. *O odczuwaniu fizycznym: uciążliwie, męcząco; aegre, graviter, indigne, moleste Mącz; permoleste Calep* (7) : *Calep* 785b; á owłzem ielcżce báziezey [będzie łajał] łłudze choć mu nic nie będzie krzyw/ ielłi przykro káłzle/ ielłi łpiącz chrapi/ álbo mu łłoną potráwę przyniefie *RejZwierc* [78²]v.

Szereg: »ciężko i przykro« (1): *Indigne, Graviter, Moleste, AEgre ferre. S wielką niecierpliwością/ ciężko y przikro znośić. Mącz* 121d.

W funkcji orzecznika [w tym: z podmiotem w postaci inf (2); *z elipsą łącznika* (1)] (4): włpomni łobie/ że y włásie tyléż/ álbo więcey piją: [...] á to co ná wieczery álbo ná obiedzie wypije/ dobrze więcey niż gárniec czáłem vczyni: co iż nie zaráz/ tém łye podobno mniéy przykro zda: tu téż [*woda*] niema być [*wypita*] zaráz/ ále po kielifzku/ álbo po pułkwarty *Oczko* 20, 1v.

~ Szeregi: »długo i przykro« (1): A ma to pomnieć każdy/ iż czego omieszka czału swego/ że tego nie wgoni aż w rok/ albo nigdy. [...] A tak roku czekać długo y przykro *GostGosp* 84.

»gorzko a przykro« (1): Tyć zaprawdę rzeczy y obyczaię chowamy/ ktore ieliby trzymać chciał/ tobie sie będzie widziało gorzko á przikro [*tibi videturasperum et amarum*] *HistAl* 17v. ~

B. Powodując negatywne odczucia (31) :

a. O czynach, sytuacjach i zamiarach wobec kogoś (20) :

α. Bolesnie, dotkliwie; krzywdząco; aegre, austere *Mącz*; *inhumane* *Calag* (16) : Gdy ktory wrzędnik nad poddanymi moc przykrze wskazuje, rownie iakoby miał w nienawisci fioty, albo iakoby ie tym mieczem bił ktoryby odnich wziął dla ich obrony. *BielŻyw* 84; Stądże roście Kolerá/ ftąd Melánkolia/ A flegmy więc nawięcey kiedy kto dopiya. Ktora czałem ięszcze sie pan ná bok nie ruży/ Przykro do wst przystąpi/ á czałem záduši. *RejWiz* 61v; Bo wierz mi że w tey łázniey tám bez ługu myią/ Ale wżrzył żeć bárwierz przykro kręci łzyią. *RejWiz* 75v, 161; Wilczkowie kto ie przezwał/ włafne im imię dał/ Bowiem sie tak zrodzili/ żadnyby sie nie bał/ Wierę snadź y Niedźwiedziá/ chociaý przykro łamie *RejZwierc* 83; *AEgre* alicui facere Przykro komu czynić/ Złość wyrządzać komu. *Mącz* 113d; *Acrefacio*, *Ostro*/ Przikro czynię/ et huiusmodi multa. *Mącz* 116d, 22a; Izaż nie lepiej poćciwie sie rządzić/ Niżli sie dąć bić albo przykro ładzić. *RejZwierc* 222; *Calag* 525a; *GrabowSet* 14; W próznowaniu siła ich/ szczęście swoie kładą/ Ná básni/ gadki prózné/ iáko ná miód iádą. Lecz miód ten sprofną wonia [!] w sobie wtáiwży/ Dwoifty iest: á ieden nád drugi szkodliwży: Ieden cnoty ozdoba/ fárby nie zgładzony/ Drugi domu sromotą przykro oszpacony. *GosłCast* 31; [Spiret insanum [przykrze] nebulosus auster *GlosyKórn* I 140].

Zwrot: »przykro karać« (2): *BibRadz* *Iob* 13 arg; A tak gdziebychmy kogo nie rozmyślnie á s srogości gniewu przykro kárac chcieli/ weżrzymy pirwey w swe affekty iáko we źwierciádło/ ielibychmy też thám czego takiego nie nášli o coby nas też słuźnie pokarac miano. *RejZwierc* 77.

W przen (2) : Iáko oná márnica [*tj. śmierć*] przykro machnie kofą/ Alic nas iáko snopie do ftodoły niofą. *RejWiz* 83v; (*nagł*) *Sępowie* (-) IVż mi wierz ci Sępowie że nie drapią przykro/ Ani cie oszukaią w żadney rzeczy chytro *PapPan* E4.

β. Niedelikatnie, bezceremonialnie (2) : A niema być cierpian ow obyczaj/ gdy Pánienki w tańcu przykro obracaią/ zá ktorem obracaniem/ y części ciála ktore máią być zakryte odkrywaią się *ModrzBaz* 36v.

Przen (1) : Abowiem pátrzay iáko tym kosztownym klenotem á tym skárbem [*tj. żywotem*] swym márnie zátrząfamy/ albo iáko tę ozdobną szatę swą plugawym błotem częfto pluškamy/ y przykro wycieramy. *RejZwierc* 157.

γ. Niebezpiecznie; w funkcji orzecznika [bezpodmiotowo; z elipsą łącznika] (2) : Dziwna sprawa iest thego miałta/ częścią leży ná skálách wysokich pochyłonych iakoby chciało vpásć/ częścią ná nílkich mieyfcách między skálami/ [...] tak iż kiedy poydziesz w mieście ielli ná doł/ tedy przykro/ ielli wzgorę tedy ciężko *BielKron* 282v.

przykro na kogo (1): *WOłószyn* to chłop sprofný/ ácz sie iednak bije/ Ale kiedy nam [*lege: nań*] przykro/ też do láfá myie. *RejZwierc* 242v.

b. O wypowiedziach i traktowaniu: nieuprzejmie, niegrzecznie, groźnie; aspere Vulg, Cn; acerbe, acute, anxie, inclementer, iniucunde, insulse, invenuste, odiose, vehementer Cn (11): Oná lice odwrociłá/ Ręce mu precz odrzuciłá: Rzekąc/ dáley mi pokoy day/ Inney żony łobie pátrzay. Xánt ku niey łagodnie rzeczé/ Nie gnieway łie miłe łerce: Niełfużec to rządu twemu/ Przykro mowić mężowi łwemu. *BierEz C3v, D; Miłtrzu [...]* powiedz nám/ iestli podobno dawatz dán/ albo czyńsz Cefarzowi/ czyli nie? Ale mily Iezus poznawłszy ich chytróć rzékł ijm nie wedle ijch flow/ ale wielmi przykro: Czo mie kucicie licemiernicy *OpecŻyw 75; Biernát fwięty mowi tu ku Iezufowi: O dobry Iezu ij czemus tak przykro matce twé náflodłse rzékł mowiątz iey/ Niewiafto/ włakotz ona iest matuchna twoia/ ktorá cie flodko kármila OpecŻyw 148, 41; Leop Gen 31/24; Ciężkieć to łą rzeczy człowiekowi rozumnemu/ wymiátowanie ná oczy miełzkánia/ y komu łię długu przykro vpomináią [*improperium foeneratoris*]. *BudBib Eccli 29/33; PaprPan Cc; Potym káci okrutni/ gdy łię go [Jezusa] nábili/ Odwiázáwłszy od łupá we krwi porzucili [...]. Potym mu po łzáteczki iego iść kazáli/ Iżeby łię wnie oblókl/ przykro náń wołáli. SiebRozmyśl H2v, H4; Nie śmiałem łie go [tj. Józefa] y iąc/ náwet y prowadzić łáko nieufzánowanie: niemogłem łie łtáwić Przykro przeciw tákiemu włzelkiéy czći godnému/ Miłému/ á przeciw mnie zázwłé chętliwému. GosłCast 73; [Albo zeby ktorey łiełtrze przykrze mowyla. StatNorb 57v; SprChęd 17; tám go oni [*przyjaciele perskiego króla, gdy przegrał bitwę i uciekł*] przenáfláduiąc wıęcey niż przyłtało/ dofyc przykrze winnym czynili *LorichKosz 43*].**

[Szereg: »przykrze i obraźliwie«: Nie rozumiéyże/ áby témi łowy miał przykrze y obraźliwie mówić [*Jezus Marii*]/ y w tym nie wczćić mátki łwéy *BiałPos 184 (Linde)*.]

C. Wyrażając rozgoryczenie, żal, smutek, niechęć (5): Co łnadź y z márynarzá poznáłz mizernego. Iż kiedy łie ná morze ma łrogie odepchnąć/ Musi pewnie záplákác álbo przykro wełtchnąć. Włpomináiąc przypadki morzá burzliwego *RejWiz 87v; Pátrzayże* gdy łyná nie było długo/ że iuż thák rozumiał że łie nigdy wroćić nie miał/ iestli łobie w tym cknął/ álbo iestliże co przykro nárzekał ná ono przypadłe niełzczęście łwoie. *RejZwierc 199*.

Zwrot: »przykro patrzyć, poźrzec, weźrzec« = *videre torvum Calag (1:1:1); RejWiz 166v; Drugi* też gdy przykro ná kogo weźrzy/ chociauyby rad cudniey ále nie vmie/ tedy łie też drugiemu będzie zdáło áby to z gniewu wczynił. *RejZwierc [78²]; Calag 413a*.

II. Odnosi się do cech obiektywnych (10):

1. *Niespodziewanie, nagle (1):* Iedzye w drogę w káždy kierz z dáleká zágláda/ Máca worká á trzofá w zánádrá pociąga. Pomyka rohátyny á gránatá máca/ A iáko łbem łzalony po łtronách obráca. A pewnie by kto zá krzem iáko przykro plunął/ Iścieby náłz do łáfá y z gránatem dunął. *RejWiz 13*.

2. *Stromo (8):*

a. *O ukształtowaniu powierzchni; praerupte Cn (4):* Dziwna łpráwá iest thego miáłtá/ częścią leży ná łkálách wyłokich pochylonych iákoby chćiáło w páść/ częścią ná niłkich mieyłcách między łkálámi/ ták iż mury mieyłkie wyłokie y wieże idą álbo ná doł przykro álbo ná łkály bárzo wyłoko *BielKron 282v; Praeruptus, Avulsus, arduus – Przerwani, przikrzewłsoki. Calep 838b*.

W porównaniu (1): [*w mieście Fryburgu*] Ratułz łiedzi ná łkále iákoby chćiał w páść ták przykro. *BielKron 282v*.

Przen (1) : (nagł) Ná Kleynot Stárodawny Korczák. (-) SZeroki meath te ozdobne wody/ Miewáły záuwze czáfu zley przygody: Tám gdzie potrzebę tey korony znály/ Brzegi íwe przykro y mężnie ítáwiáły. Y dżís to íásnie widzimy ná oko/ Ze ich ítrumienie záchodzą ízeroko. *WerGoścPapr* 202.

b. *O ruchu z góry w dół (4)* : A gdyfczie íedzieli bayącz Dzbanow przykro nachylającz Tedy wíecz wám [czart mnichom] gáłył knotki Słyfąc wáffe lziwe płotky *RejKup* cc4v; *BielKron* 114; [Kambises] Sam potym márníe zginął ípadfzy s koniá przykro/ Wpádł ná miecz co mu w ten czás wypadł s pófzew chitro. *PaprPan* Hh2v; [WerReguła 72 (Linde)].

Przen (1) : Ná d íwoy Bieg przyrodzony wízytko wítepuie/ Káżń z niebiefkiego okná żywność nam dżís pfuie. Tákci íe dawno wízytko ná doł przykro chyli/ Bog wíe co z námi bédzie w tey óstátniy chwili. *WisznTr* 22.

3. *O wymawianiu samogłosek akcentowanych (1)* : [język włoski] Ma dwoie, a, íedno Lácińfkié profte, íáko w tym fłowie *prouincia de Italia*, gdzie íe żadnè, a, nie íádzi: Drugiè Włofkié fwoie z áccentem wyfokiè ták, à, ná którym íe fłowo íádzi, íáko w tym fłowie *autorità*. Ma téż dwoie e, íedno profte, íáko w tym fłowie *trattare e concludere*. á drugiè z áccentem ták, è którè íe tákże przykro íádzi, íáko w tym fłowie *cioè, Noè*. *JanNKar* C4.

Cf **NIEPRZYKRO, PRZYKROSTOCZYSTY, [PRZYKROWSTĘPNY]**

MP